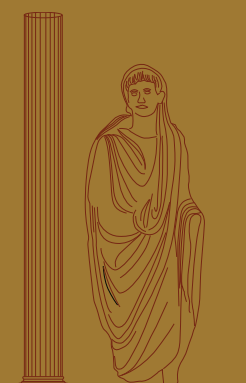

Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Design Theodore Galanopoulos ©

Τμήμα
Ιστορίας & Αρχαιολογίας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Στόχος του Μεταπτυχιακού προγράμματος είναι η μελέτη σημαντικών πτυχών, όψεων και προβλημάτων της Αρχαίας Ελληνικής και της Ρωμαϊκής Ιστορίας, χωρίς να τίθεται σε δεύτερη μοίρα η Αρχαία Κυπριακή Ιστορία.

Τα γεωγραφικά πλαίσια της έρευνας ορίζονται από την Ανατολική Μεσόγειο. Όλες οι μελέτες πρέπει να τοποθετούνται στον ευρύτερο χώρο της Εγγύς Ανατολής.

Με τον όρο μελέτη εννοούμε τη συστηματική απογραφή και καταγραφή των δεδομένων, είτε πρόκειται για γραπτές πηγές και επιγραφές, είτε για ανασκαφές και μνημεία, που έχουν όμως δημοσιευθεί. Όταν, κι εφ' όσον υπάρξει η δυνατότητα, θα προτιμάται η μελέτη πάνω σε αδημοσίευτο υλικό.

Στο μέτρο που η ιστορική επιστήμη βασίζεται σε πραγματικά δεδομένα, ως επόμενο και τελικό στάδιο της μελέτης θεωρείται η ιστορική σύνθεση, κατά την οποία τα συμφραζόμενα ενός ειδικού προβλήματος βοηθούν στην αναδιατύπωση σαφώς περιγεγραμμένων ιστορικών ζητημάτων και στον αναπροσδιορισμό βασικών συντεταγμένων της πολιτικής, της κοινωνικής και της οικονομικής Ιστορίας της αρχαίας Ανατολής.

Το πρόγραμμα, συνεπώς, στηρίζεται στη μελέτη των άμεσων και έμμεσων πηγών, ως βασική αρχή μεθοδολογίας. Αλλά οι επιμέρους επιστήμες (Ιστοριογραφία, Επιγραφική και Τοπογραφία) δεν υποκαθιστούν αυτοτελώς την «Αρχαία Ιστορία».

Στόχος, ως προς το θεσμικό πλαίσιο, είναι οι τίτλοι σπουδών στην «Αρχαία Ιστορία», που θα δίδονται από το Πανεπιστήμιο Κύπρου, να αντιστοιχούν ισότιμα προς τους καθιερωμένους διεθνώς τίτλους σπουδών στο γνωστικό αντικείμενο της Ancient History, Histoire Ancienne, Alte Geschichte, Storia Greca e Romana, Historia Antigua, των Ευρωπαϊκών και Αμερικανικών Πανεπιστημίων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Κάθε χρόνο το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας θα δέχεται μέχρι 8 (οκτώ) νέους Μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Σε περίπτωση που ο αριθμός των αιτήσεων είναι μικρότερος του αριθμού των εισακτέων, το Τμήμα επιφυλλάσσεται να μην προβεί στην διεξαγωγή του διαγωνισμού.

Δικαίωμα εισδοχής έχουν οι ακόλουθοι:

- Πτυχιούχοι του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, των Πανεπιστημίων της Ελλάδας και άλλων αναγνωρισμένων Πανεπιστημίων του Εξωτερικού, με βαθμολογία Πτυχίου τουλάχιστον «Λίαν Καλώς».

- Πτυχιούχοι του Τμήματος Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, των Φιλολογικών Τμημάτων των Πανεπιστημίων της Ελλάδας, καθώς και ανάλογων Τμημάτων άλλων αναγνωρισμένων Πανεπιστημίων του Εξωτερικού, με βαθμολογία Πτυχίου τουλάχιστον «Λίαν Καλώς».

Διδάσκοντες

Θεόδωρος Μαυρογιάννης, Μαρία Καντηρέα, Πάνος Χριστοδούλου

Συντονιστής

Θεόδωρος Μαυρογιάννης

Επικοινωνία : Γραμματεία Τμήματος

e-mail : isa@ucy.ac.cy

Τηλ. : 22 89 21 80

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΙΣΔΟΧΗΣ

▪ Κατάθεση αίτησης για συμμετοχή στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα, που θα συνοδεύεται από τα κάτωθι έγγραφα:

I. Αναλυτικό Βιογραφικό Σημείωμα (*Curriculum Vitae*)

II. Σύντομη έκθεση σχετικά με τα επιστημονικά και τα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Υποψηφίου

III. Δύο συστατικές επιστολές από καθηγητές Πανεπιστημίου ή ερευνητικών Ιδρυμάτων

▪ Συνέντευξη ενώπιον Επιτροπής που θα αποτελείται από τους διδάσκοντες του Μεταπτυχιακού Προγράμματος και από ένα εξωτερικό μέλος (καθηγητής από τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου).

ΣΠΟΥΔΕΣ

Πτυχίο

Master (MA) στην «Αρχαία Ιστορία»

Διάρκεια φοίτησης

4 εξάμηνα (2 έτη)

Πρόγραμμα σπουδών

8 συνολικά σεμιναριακά μαθήματα:
6 Αρχαίας Ιστορίας
2 επιλογής από συναφή Μεταπτυχιακά Προγράμματα του Πανεπιστημίου Κύπρου («Μεσογειακή Αρχαιολογία», «Βυζαντινές Σπουδές», «Κλασική Φιλολογία»)

Συγγραφή πρωτότυπης εργασίας Master

Προφορική υποστήριξη της γραπτής εργασίας ενώπιον Επιτροπής

Πιστωτικές μονάδες

120 Μονάδες ECTS:
8 μαθήματα X 10 ECTS = 80 ECTS
γραπτή εργασία Master = 40 ECTS

Πρόγραμμα μαθημάτων

Γνωστικά πεδία – Θεματικές ενότητες

- Αρχαία Ελληνική Ιστορία – Ανατολή
- Φοίνικες – Ιστορία και Πολιτισμός
- Ρωμαϊκή Ιστορία – Ανατολή
- Ύστερη Αρχαιότητα – Ανατολή
- Ιστορία της Αρχαίας Κύπρου

Επιλέγονται αντιπροσωπευτικά μαθήματα από κάθε γνωστικό πεδίο – θεματική ενότητα, τα οποία και παρουσιάζουν περιθώρια ουσιαστικής ανάπτυξης της έρευνας σε διεθνές επίπεδο.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σε περίπτωση που υπάρξει επαρκής αριθμός υποψηφίων θα προσφερθούν εξειδικευμένα σεμινάρια Αρχαίας Ιστορίας της Κύπρου και Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας που να υποστηρίζουν τη διδασκαλία των μαθημάτων αυτών στα σχολεία της Κύπρου σύμφωνα με τα εκπαιδευτικά εγχειρίδια της Α΄ τάξης Γυμνασίου και Α΄ τάξης Λυκείου και το πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Για περισσότερες πληροφορίες, οι υποψήφιοι μπορούν να απευθύνονται στους
Μαρία Καντηρέα: kantirea@ucy.ac.cy Τηλ. 22892176
Πάνο Χριστοδούλου: panosch@ucy.ac.cy Τηλ. 99536773

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ MASTER

1^ο έτος

1 ^ο εξάμηνο	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας ή Κλασσικής Φιλολογίας ή Κλασσικής Αρχαιολογίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS
2 ^ο εξάμηνο	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας ή Κλασσικής Φιλολογίας ή Κλασσικής Αρχαιολογίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS

2^ο έτος

3 ^ο εξάμηνο	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Μάθημα Αρχαίας Ιστορίας 3 h x 13 εβδομάδες= 39 h 10 ECTS	Δοκίμιο διπλωματικής εργασίας 10 ECTS
4 ^ο εξάμηνο	Διπλωματική εργασία Master 30 ECTS	<p>Συγγραφή πρωτότυπης εργασίας Master 100 περίπου σελίδων σε θέμα που θα αποτελεί εις βάθος έρευνα και κατά προτίμηση συνέχεια της διδακτέας ύλης.</p> <p>Η γραπτή εργασία μπορεί να κατατεθεί στα ελληνικά, αγγλικά ή γαλλικά.</p> <p>Συνολικά 40 ECTS (10 Δοκίμιο + 30 Master)</p>	

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ

Ο δεύτερος μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών είναι διάρκειας τριών έως πέντε ετών και έχει ως κατάληξη την απόκτηση Διδακτορικού διπλώματος (Ph.D) στην «Αρχαία Ιστορία».

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ

Όπως καθορίζεται από τους κανονισμούς, ο χρόνος φοίτησης σε επίπεδο Διδακτορικού ορίζεται μεταξύ 3 και 8 ετών, ανεξαρτήτως του χρόνου που απαιτείται για το Master.

Οι φοιτητές ενθαρρύνονται να αξιοποιήσουν και άλλα μεταπτυχιακά προγράμματα, που θα τους προσφέρουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν ένα μέρος των σπουδών τους εκτός Κύπρου (Πρόγραμμα ERASMUS) και να συνεργαστούν με ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΕΠΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΑ

Κάθε χρόνο το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας θα δέχεται μέχρι 4 (τέσσερις) φοιτητές επί Διδακτορία.

Υποψήφιοι επί Διδακτορία μπορεί να είναι:

- όσοι κατέχουν Μεταπτυχιακό Τίτλο Σπουδών (Master) στο γνωστικό αντικείμενο «Αρχαία Ιστορία» (Ancient History, Histoire Ancienne, Alte Geschichte, Storia Greca, Storia Romana, Historia Antigua), από το Πανεπιστήμιο Κύπρου ή από αναγνωρισμένο Πανεπιστήμιο του Εξωτερικού.

- όσοι κατέχουν Μεταπτυχιακό Τίτλο Σπουδών (Master) στην «Κλασική Αρχαιολογία» (Classical Archaeology, Archéologie Classique, Klassische Archäologie, Archeologia Classica) από αναγνωρισμένο Πανεπιστήμιο του Εξωτερικού, ή στην «Μεσογειακή Αρχαιολογία» του Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΙΣΔΟΧΗΣ

- Κατάθεση αίτησης για συμμετοχή στο Μεταπτυχιακό πρόγραμμα, που θα συνοδεύεται από τα κάτωθι έγγραφα:

I. Αναλυτικό Βιογραφικό Σημείωμα (Curriculum Vitae)

II. Σύντομη περίληψη, μέχρι 3 σελίδες (στην ελληνική ή σε μία διεθνή γλώσσα, εφ' όσον αλλοδαπός), με την οποία αναλύει και επεξηγεί το θέμα που σκοπεύει να πραγματευθεί στην προτεινόμενη διδακτορική διατριβή. Αν αποτελεί συνέχεια του θέματος του Master καλείται να αναφερθεί διεξοδικά στο περιεχόμενο της Διατριβής του

III. Τυχόν δημοσιεύσεις

IV. Δύο συστατικές επιστολές από καθηγητές Πανεπιστημίου ή ερευνητικών Ιδρυμάτων

- Η εισήγηση για την εισδοχή στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διδακτορικού γίνεται μετά από συνέντευξη από την εξεταστική επιτροπή που αποτελείται από 4 μέλη (δύο διδάσκοντες Αρχαίας Ιστορίας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου και δύο καθηγητές από την Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου). Η Επιτροπή αξιολογεί την αναλυτική πρόταση Διδακτορικής Διατριβής και την επιστημονική επάρκεια του Υποψηφίου.

ΙΣΤ 900 Ελληνικοί αποικισμοί

Εξετάζεται το φαινόμενο της «εγκατάστασης» και της «παρουσίας» των Ελλήνων στην Κύπρο και την νότια Μ. Ασία, την Συρο-παλαιστινιακή ακτή και την Αίγυπτο κατά την περίοδο από τον 11ο μέχρι και τον 6ο αι. π.Χ.

Πέραν του «αχαϊκού αποικισμού» της Κύπρου, όπως παρουσιάζεται μέσα από τους «ιδρυτικούς μύθους» και τα αποσπασματικά ανασκαφικά δεδομένα (κυρίως υλικό παρά κτιριακά κατάλοιπα), εξετάζονται ιδιαίτερα οι εμπορικές σχέσεις (και οι πλόες), παρακολουθώντας την διαμόρφωση του «ανατολίζοντος» ελληνικού πολιτισμού στο Αιγαίο και την διάδοση του στην Ανατολική Μεσόγειο κατά τους Αρχαϊκούς χρόνους, εν συγκρίσει με ό,τι συμβαίνει κατά τον «Β' Αποικισμό» προς δυσμάς.

Το θέμα, ως μάθημα αποκλειστικά της Αρχαίας Ιστορίας, θεωρείται κορεσμένο. Γι' αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από την παρακολούθηση εξειδικευμένων μαθημάτων κεραμικής και πλαστικής των Αρχαϊκών Χρόνων της Ιωνίας και των νήσων του Αιγαίου, που θα λαμβάνονται από το συναφές Μεταπτυχιακό πρόγραμμα του ΙΣΑ «Μεσογειακή Αρχαιολογία».

Από καθαρά ιστορική σκοπιά, λοιπόν, θα παρουσιαστούν οι «ιδρυτικοί μύθοι» των πόλεων της Κύπρου, της νότιας Μ. Ασίας και της Συρίας. Απώτερος στόχος, όμως, είναι να προχωρήσουμε κάποια στιγμή σε ιστορική αποτίμηση του αρχαιολογικού υλικού της Ανατολικής Μεσογείου κατά θέση.

ΙΣΤ 901 Αθήνα και Περσία

Το μάθημα καλύπτει την περίοδο των Κλασικών Χρόνων (5ο και 4ο αι. π.Χ.) στον μητροπολιτικό χώρο και την Ανατολή. Είναι σύνθετες, τα πολιτικά και στρατιωτικά γεγονότα της περιόδου να αντιμετωπίζονται από την οπτική γωνία της Αθήνας.

Εφ' όσον τα γεωπολιτικά συμφέροντα της Αθηναϊκής Δημοκρατίας είχαν σε μεγάλο βαθμό ως γεωγραφικό ορίζοντα, πέραν του Αιγαίου της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας, και την Ανατολή, επόμενο είναι να διερευνηθούν με κάθε λεπτομέρεια τα ιστορικά πλαίσια της πολιτικής ιστορίας και να καταγραφούν τα αρχαιολογικά δεδομένα της περιόδου στις περιοχές και τις πόλεις (Κύπρος, Φοινίκη), όπου η Αθήνα άσκησε πολιτική, επιρροή και ακτινοβολία.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην πολιτική του Κίμωνος (5ος αι. π.Χ.), αλλά και στην πολιτική των Αθηναίων μισθοφόρων (4ο αι. π.Χ.), όπως επίσης θα τονιστεί η σημασία της εξωτερικής πολιτικής στην Ανατολή για τα μεγάλα οικοδομικά προγράμματα της κλασικής Αθήνας (προβλέπεται ειδική μελέτη για τα ιερά του Ιλισσού, όπου και η λατρεία της Αφροδίτης εν Κήποις).

Από την άλλη μεριά, θα παρουσιαστεί η ιστορία των Αχαιμενιδών (546-331 π.Χ.), ακολουθώντας ως ίχνος το εγχειρίδιο του P. Briant. Ενδεχομένως, να υπάρξει και συνδυασμός με μάθημα κλασικής Αρχαιολογίας του προγράμματος «Μεσογειακή Αρχαιολογία», που να αφορά την Κύπρο.

ΙΣΤ 902 Οργάνωση των ελληνοιστικών βασιλείων

Αποδελτιώνοντας κείμενα, επιγραφές και παπύρους κατά κατηγορίες, θα καταβληθεί προσπάθεια να εμβαθύνουν οι μεταπτυχιακοί φοιτητές στην πολιτική και διοικητική οργάνωση, στην διαίρεση σε κοινωνικές ομάδες και στην οικονομική δομή του βασιλείου των Πτολεμαίων και του βασιλείου των Σελευκιδών.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η γνώση της πολιτικής ιστορίας της περιόδου 323-31 π.Χ. Δεν πρόκειται παρ' όλα αυτά να περιοριστούμε σε ζητήματα αυτοτελούς κοινωνικής ή οικονομικής Ιστορίας. Σε μεγάλο βαθμό θα σχολιάσουμε την εικόνα των Ελληνοιστικών χρόνων στα δύο μεγαλύτερα βασίλεια της Ανατολής, όπως την σχημάτισε ο M. Rostovtzeff.

Ως προς τη μεθοδολογία, το δεύτερο μέρος του μαθήματος θα επικεντρωθεί στον «ελληνοιστικό χαρακτήρα» των βασιλείων, με τα νεώτερα στοιχεία της έρευνας, όσον αφορά την αρχαιολογία και το υλικό, που επηρεάζουν τις γνώσεις μας για τον πολιτισμό, την κοινωνία και την οικονομία.

Βασικός στόχος του μαθήματος δεν είναι η αναδιατύπωση παλαιών προβλημάτων, αλλά μια πληρέστερη εικόνα της οργάνωσης των βασιλείων της Αιγύπτου και της Συρίας.

Αν μελλοντικά δεν υπάρξει και ειδικό μάθημα για την Ελληνοιστική Κύπρο (εξαρτάται από το αδημοσίευτο υλικό το οποίο θα βρίσκεται στη διάθεση μας), τότε θα προχωρήσουμε και στην μελέτη της διοίκησης, των θεσμών και της οικονομίας της Πτολεμαϊκής Κύπρου (294-58 π.Χ.). Η μελέτη αυτή, όμως, θα πρέπει να περιοριστεί στην αντιπαραβολή υλικού και δημοσίευσης.

ΙΣΤ 903 Χρόνοι του Ιησού Χριστού

Το κυριότερο φαινόμενο των Ελληνοιστικών Χρόνων είναι η γέννηση του Χριστιανισμού μέσα από τη σύγκρουση Εβραϊσμού και Ελληνισμού.

Η πολιτική αντίδραση του Ιουδαϊσμού απέναντι στον προϊόντα εξελληνισμό των Ιουδαίων καλύπτει την περίοδο από την εξέγερση των Μακκαβαίων, κατά της αρχής των Σελευκιδών, μέχρι την ενσωμάτωση του βασιλείου της Ιουδαίας στο Ρωμαϊκό κράτος (163 π.Χ. – 31 μ.Χ.). Η ιδεολογική σύνθεση ενσαρκώνεται πλέον στο πρόσωπο του Θεανθρώπου, κατά την παράταση των σχέσεων αυτών.

Δεν θα ασχοληθούμε τόσο με την πολιτική ιστορία και με τα θρησκευτικά ρεύματα, που είναι προαπαιτούμενα, όσο με την πρόσληψη του ελληνοισμού και του ρωμαϊσμού από τους Ιουδαίους στις εξωτερικές εκφάνσεις της πολιτικής ιδεολογίας, και στο εσωτερικό της κοινωνίας της Ιουδαίας, κυρίως κατά τον 1ο αι. π.Χ., για την περίοδο δηλ. από τον βασιλέα Αριστόβουλο μέχρι τον Ηρώδη Μέγα.

Έμφαση θα δοθεί και στο οικοδομικό πρόγραμμα του Ηρώδη. Θεωρούμε ότι είναι ο καλύτερος τρόπος για να καλυφθεί παραδειγματικά η περίοδος που ονομάζουμε Bas – Hellénisme.

ΙΣΤ 904 Φοινικικές πόλεις της μητροπόλεως

Συστηματική αποδελτίωση των φοινικικών σπουδών, γύρω από το πρόβλημα της υπερπόντιας εξάπλωσης των φοινίκων στην Μεσόγειο.

Το θέμα αντιμετωπίζεται συνήθως από την οπτική γωνία των φοινικικών αποικιών ή εμπορικών σταθμών, και όχι από τον ίδιο τον μητροπολιτικό χώρο, καθώς οι ανασκαφές στον Λίβανο δεν έχουν δώσει εικόνα ανάλογη του δυναμισμού της Τύρου, της Σιδώνος και των άλλων πόλεων.

Εκ των πραγμάτων, όμως, ένα σημαντικό μέρος του μαθήματος θα αφιερωθεί στο φοινικικό Κίτιον και την «αρχαιολογική ιστορία» των φοινικικών ναών στην Κύπρο κατά τους αρχαϊκούς και κλασσικούς Χρόνους. Θα υπάρχουν και ασκήσεις φοινικικής επιγραφικής.

Ιδιαίτερα θα εξεταστεί η περίοδος κατά την οποία οι πόλεις της Φοινίκης βρίσκονταν υπό ασσυριακή (1114-663 π.Χ.), βαβυλωνιακή (605-562 π.Χ.) και περσική κυριαρχία (557-331 π.Χ.), ενώ θα τεθεί εκ νέου και το ζήτημα του «εξελληνισμού» των φοινικικών πόλεων του μητροπολιτικού κέντρου κατά τους ύστερους κλασσικούς και τους ελληνιστικούς Χρόνους.

Προβλέπονται επισκέψεις στα Μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους του Λιβάνου. Στόχος του μαθήματος είναι η θεωρητική προετοιμασία των φοιτητών για την ανάληψη ανασκαφικής δραστηριότητας στην Τύρο.

ΙΣΤ 905 Δήλος και Res publica

Δεν υπάρχει ιδανικότερος τόπος – και καλύτερη «μέθοδος» – από την Δήλο, για να μελετήσει κανείς, μέσα από τα μνημεία και τις επιγραφές, τις πολιτικο-οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας με την Αλεξάνδρεια και την Συρία κατά την πρώτη φάση των Εμφυλίων πολέμων (133-58 π.Χ.).

Κατ' επέκταση, οι σχέσεις αυτές διαφωτίζουν εμμέσως και την Ιστορία της Κύπρου κατά την περίοδο από το 130 π.Χ. μέχρι την ενσωμάτωση της νήσου στο Ρωμαϊκό κράτος το 58 π.Χ. (βλ. Πάφος: «Τάφοι Βασιλέων»). Κι από την άλλη μεριά, δίνουν το στίγμα της οικονομικής διείσδυσης της Ρώμης στις Επαρχίες της Ανατολής, ενώ η δεύτερη φάση των Εμφυλίων πολέμων (58-31 π.Χ.) τεκμηριώνεται πλέον μνημειακά στην ίδια την Ρώμη, με τα μεγάλα οικοδομικά προγράμματα του Πομπηίου, του Ιουλίου Καίσαρος και του Αυγούστου, όπου και απεικονίζεται η αυτοκρατορική ιδεολογία που προέκυψε μέσα από την κατάλυση των ελληνιστικών βασιλείων.

Η Δήλος προσφέρεται για την εξάσκηση των φοιτητών στην ύστερη ελληνιστική επιγραφική, έχοντας και στοιχεία λατινικής επιγραφικής, που θα αποτελέσει αυτοτελές αντικείμενο του μαθήματος (*Inscriptiones Latinae Liberae Rei Publicae*).

Η μελέτη της Δήλου κρίνεται συνεπώς απαραίτητη, για να κατανοήσει κανείς καλύτερα την πολιτική ιστορία, την οικονομία και την δομή της κοινωνίας στην Κύπρο (θα μελετηθεί ανέκδοτο επιγραφικό υλικό από την ύστερη πτολεμαϊκή Κύπρο), σε συνδυασμό με ανάλογα προβλήματα από την υστερο-ελληνιστική Ρόδο και τη Κώ, αλλά και από την Αλεξάνδρεια.

Προβλέπεται ειδική μελέτη των τοπογραφικών συνόλων και των μνημείων σε πόλεις της Ελληνιστικής Ανατολής, τα οποία χρονολογούνται στην ίδια περίοδο με τα σωζόμενα μνημεία της Κύπρου (2ος – 1ος αι. π.Χ.).

ΙΣΤ 906 Πόλεις της Ρωμαϊκής Ανατολής

Αρχίζοντας από το κλασικό έργο πολιτικής γεωγραφίας του A.H. Jones και συνεχίζοντας με την ανάλυση των ιστορικών προβλημάτων όπως τα έθεσε ο F. Millar, θα εξεταστούν η τοπογραφία και τα μνημεία των μεγαλύτερων πόλεων στις ρωμαϊκές Επαρχίες, κυρίως της Συρίας.

Στόχος του μαθήματος είναι, μέσα από τον εκρωμαϊσμό των οικοδομημάτων, να αποσαφηνιστεί αν υπήρξε πραγματικά εκρωμαϊσμός στις ανατολικές Επαρχίες, σύμφωνα με τους αυστηρούς νομικούς όρους του ρωμαϊκού δικαίου.

Με αυτόν τον τρόπο διατρέχουμε την Ρωμαϊκή Ιστορία από την ακμή των Αυτοκρατορικών Χρόνων επί Φλαβίων, Αντωνίνων και Σεβήρων μέχρι την κρίση του 3ου αι. μ.Χ. και τις μεταρρυθμίσεις του Διοκλητιανού και του Κωνσταντίνου. Ως επί το πλείστον, θα στηριχθούμε στην αρχαιολογική, ανασκαφική εικόνα, και στις δημοσιευμένες επιγραφές.

Τελικός στόχος είναι να τεθούν οι βάσεις προκειμένου να μελετηθούν εκ νέου οι πόλεις και τα οικοδομικά προγράμματα των μεγάλων και των μικρότερων πόλεων (Σίδη, Πέργη, Άσπενδος, Βηρυτός, Φιλιππούπολις, Ηλιούπολις, Αντιόχεια, Απάμεια, Παλμύρα, Βόστρα, Γέρασα, Δούρα Ευρωπός), σε επίπεδο διδακτορικού διπλώματος.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πρόσφατες μελέτες για τις πόλεις και τα οχυρωμένα φρούρια κατά μήκος του Ευφράτη (*Journal of Roman Archeology*), που αναδεικνύουν το πρόβλημα μιας συνολικής οργάνωσης της ρωμαϊκής Ανατολής, αρχικά από τον Βεσπασιανό και τον Τραϊανό.

ΙΣΤ 907 Πόλεις – βασιλεία της Κύπρου: 'Αυτονομία'

Το μάθημα έχει ως στόχο την μελέτη των πόλεων – βασιλείων της κλασικής Κύπρου, και κυρίως της βασιλικής ιδεολογίας και της πολιτικής πραγματικότητας, όπως διαμορφωνόταν και εξελισσόταν κατά τη διάρκεια του 5ου και του 4ου αι. π.Χ.

Με τον όρο "βασιλική ιδεολογία" εννοούμε τους πολυδιάστατους τρόπους δια μέσου των οποίων οι βασιλείς των κυπριακών πόλεων προσπαθούσαν να προσδιοριστούν ως φορείς μιας νόμιμης εξουσίας και ως συνεχιστές μιας παλαιάς πολιτικής και πολιτιστικής παραδόσεως, την οποία όμως μπορούσαν να ανακαινίσουν και να προσαρμόσουν στις ανάγκες της κάθε εποχής.

Η απουσία ικανών γραπτών πηγών αναγκάζει τον ερευνητή να στραφεί σε άλλες πρωτογενείς πηγές, όπως οι επιγραφές και τα νομίσματα. Οι "βασιλικές" επιγραφές προσφέρουν την δυνατότητα να μελετήσουμε τον "πολιτικό λόγο" των βασιλέων. Και το ίδιο θα μπορούσε να ειπωθεί για τα νομίσματα, αδιάσειστα τεκμήρια της πολιτικής αυτονομίας των κυπριακών πόλεων, της οικονομικής αυτάρκειας, αλλά και των συμβόλων με τα οποία κάθε βασιλέας προσπαθούσε να αυτοπροσδιορισθεί.

Στο πλαίσιο του μαθήματος οι φοιτητές καλούνται να εμβαθύνουν στη μελέτη των πηγών, στην συγκέντρωση και καταγραφή του υλικού, την κατανόηση του και την ένταξή του σε ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο. Σε τελική ανάλυση, καλούνται να ασκηθούν στην επεξήγηση των πολύμορφων τρόπων αναπαράστασης της μοναρχικής εξουσίας από τους Κύπριους βασιλείς.

Είναι, από την άλλη, γεγονός ότι τα κυπριακά βασίλεια έπρεπε να συμβιβαστούν με μια συγκεκριμένη πολιτική πραγματικότητα. Στα κλασικά χρόνια αποτέλεσαν μέρος της Περσικής Αυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος του μαθήματος θα επιχειρηθεί να γίνει κατανοητή η ιδιόμορφη θέση των κυπριακών βασιλείων στους κόλπους της Περσικής Αυτοκρατορίας, και η προσπάθειά τους να συμβιβαστούν με την πολιτική πραγματικότητα, χωρίς να απωλέσουν και να απαρνηθούν ιδεολογικά σύμβολα ταυτισμένα με μια αυτόνομη και ανεξάρτητη βασιλική εξουσία. Ξεχωριστή θέση θα έχει κατά συνέπεια η μελέτη της δράσης και του έργου του Ευαγόρα Α' (411-374 π.Χ.).

ΙΣΤ 908 Κύπρος των Αυτοκρατορικών Χρόνων

Μετά την πτώση της Αλεξάνδρειας στον Οκταβιανό Αύγουστο (30 π.Χ.), η Κύπρος μετατράπηκε σε ρωμαϊκή Επαρχία, η οποία το 22 π.Χ. τέθηκε υπό τον έλεγχο της Συγκλήτου και διοικείτο από έναν Ανθύπατο, ρωμαίο συγκλητικό με τον βαθμό του στρατηγού (*praetor*), ο οποίος είχε την έδρα του στην Πάφο.

Στο πλαίσιο του Σεμιναρίου εξετάζονται οι επιγραφές ως κύρια πηγή για την κατανόηση του χαρακτήρα της ρωμαϊκής εξουσίας στο νησί και ιδιαίτερα για τη μελέτη της προσωπογραφίας της άρχουσας τάξης (*élite*), των οικοδομικών προγραμμάτων και της τοπογραφίας των πόλεων της Κύπρου.

Έμφαση θα δοθεί στην συγκριτική εξέταση του επιγραφικού υλικού της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου, ώστε να εκτιμηθεί στις κοινωνικές του διαστάσεις ο πολιτικός, οικονομικός και θρησκευτικός ρόλος που διεδραμάτισε η τοπική αριστοκρατία της ρωμαϊκής Κύπρου, ενώ θα τεθούν ερωτήματα σχετικά με την περιορισμένη διάδοση της ρωμαϊκής πολιτείας.

Μια δεύτερη πτυχή της μελέτης των επιγραφών αποσκοπεί στην ανασύνθεση της ιστορικής τοπογραφίας και της μνημειακής αρχιτεκτονικής των πόλεων και των ιερών. Εκτός από την περίπτωση της Πάφου, η οποία αποτελεί αντικείμενο άλλου μαθήματος, η συνεξέταση επιγραφών και μνημείων, ιδιαίτερα της Σαλαμίνας (γυμνάσιο, θέατρο και αμφιθέατρο) και του Κουρίου (θέατρο, γυμνάσιο και οικίες) αναμένεται να βοηθήσει στην αμοιβαία αποκατάστασή τους, καθώς και στην αποτίμηση του μεγέθους και της ποιότητας των οικοδομικών προγραμμάτων.

Ο αμφίδρομος διάλογος μεταξύ κειμένων και αρχαιολογικών ευρημάτων, σε συνδυασμό με παράλληλες μελέτες άλλων πόλεων της Ανατολής, θα συμβάλει στην κατανόηση της «συνέχειας» αλλά και των «αλλαγών» που επέφερε η ρωμαϊκή παρουσία, τόσο στην αστική πολεοδομία των κυπριακών πόλεων όσο και στην αρχιτεκτονική οργάνωση των ιερών.

ΙΣΤ 909 Υστερορωμαϊκή Κύπρος

Η περίοδος από τους Σεβήρους και εφεξής (235-284 μ.Χ.) χαρακτηρίζεται ως περίοδος πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσεως για τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.

Αντιθέτως, στην περίοδο από τον Διοκλητιανό και τον Κωνσταντίνο μέχρι και τον Θεοδόσιο Α' (284-395 μ.Χ.) είναι ευδιάκριτα τα χαρακτηριστικά της ακμής, που είναι κατ' αρχήν ανάκαμψη του Ρωμαϊσμού και στην συνέχεια ταυτίζεται με την επικράτηση του Χριστιανισμού ως θρησκεία του Κράτους.

Η περίοδος του 4ου αι. μ.Χ. άφησε μεγάλα και σημαντικά κτιριακά συγκροτήματα στην Κύπρο. Θα μελετηθούν τα ύστερο-ρωμαϊκά μνημεία της Πάφου, της Σαλαμίνας και του Κουρίου, ως δείγματα μεθόδου, του πως η αρχαιολογία συγκεράσσεται με την ιστορία και πολλές φορές η «αρχαιολογική ιστορία» προσφέρει μια καλύτερη εικόνα για την Ιστορία απ' ό,τι οι εγχειριδιακές γνώσεις για την Ύστερη Αρχαιότητα.

Αλλά και ο 5ος αι. μ.Χ. (395-450 μ.Χ.), που είθισται αρχαιολογικά να κατατάσσεται στην παλαιοχριστιανική αρχαιολογία, αντιπροσωπεύεται στην Κύπρο με τέτοια μνημεία που συνιστούν αντικείμενο ιστορικού προβληματισμού (Χρυσοπολίτισσα Πάφου, Παλαιοχριστιανική βασιλική *Forum* Κουρίου, Παλαιο-χριστιανικές βασιλικές Σαλαμίνας), με την προϋπόθεση ότι έχει ολοκληρωθεί η δημοσίευσή τους.

Η προσέγγιση της περιόδου θα ολοκληρώνεται με την παρακολούθηση μαθήματος από το Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Κύπρου στις «Βυζαντινές Σπουδές».

ΙΣΤ 910 Μελέτη 'ιστορικού μνημείου'

Στην γαλλική παράδοση της κλασσικής αρχαιολογίας χρησιμοποιείται ο όρος 'monument historique', σε αντιδιαστολή προς το απλό, ανώνυμο, μνημείο ή την ανασκαφή, προκειμένου να προσδιορισθεί το μνημείο του οποίου η ταυτότητα ανήκει οργανικά στην αρχαία Ιστορία.

Η παράδοση αυτή είναι ιδιαίτερα ζωντανή στο χώρο των ελληνο-ρωμαϊκών μνημείων της Εγγύς Ανατολής.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, κατά κύριο λόγο, η μελέτη της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, αυτή καθ' εαυτή, στο βαθμό όπου τα χαρακτηριστικά της ακρίβειας, σχεδόν πάντα *au millimètre*, μετρώνται, αποτυπώνονται και μπορούν να σχεδιασθούν.

Για τον σκοπό αυτό, που σημαίνει απόκτηση εμπειρίας στο πεδίο, θα χρειαστεί η συνεργασία με το Τμήμα Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Κύπρου, ούτως ώστε οι φοιτητές να εξασκούνται στοιχειωδώς στο αρχιτεκτονικό σχέδιο.

Κατά δεύτερο λόγο, οι φοιτητές θα μάθουν να εντάσσουν το μνημείο, ή το κτιριακό συγκρότημα, στα ιστορικά του συμφραζόμενα, στα δεδομένα εκείνα που προϋποθέτουν καθαρά ιστορική έρευνα (επιγραφική, πολιτική ιστορία, διοίκηση, θρησκεία, δίκαιο).

Πέραν των προβλημάτων ταύτισης, λειτουργίας ή χρήσης, οι φοιτητές θα πρέπει να αναμετρηθούν με το έτερο σκέλος, που αφορά την χρονολόγηση ενός μνημείου.

Στο σημείο αυτό θεωρείται αναγκαία η παρακολούθηση μαθημάτων από το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα της «Μεσογειακής Αρχαιολογίας» τοιχοδομίες, κεραμική). Αλλά το ζήτημα της χρονολόγησης θα πρέπει, σε τελικό στάδιο, να ελέγχεται και να αποδεικνύεται μέσα από την επιστήμη της Αρχαίας Ιστορίας.

ΙΣΤ 911 Μελέτη επιγραφών

Οι επιγραφές είναι πρωτογενείς πηγές της Αρχαίας Ιστορίας. Σε περιοχές μάλιστα, για τις οποίες η ιστοριογραφική παράδοση είναι ασυνεχής και αποσπασματική, όπως είναι η περίπτωση αρκετών πόλεων της Μικράς Ασίας και της Κύπρου, είναι αυτονόητο ότι το επιγραφικό υλικό ανάγεται σε κύρια πηγή κατανόησης και ανασύνθεσης του ιστορικού παρελθόντος.

Η ενασχόληση με τις επιγραφές έχει δύο πτυχές.

Η θεωρητική μελέτη δημοσιευμένων επιγραφών σε *corpora* και άλλες εκδόσεις, η οποία αποτελεί σημαντική μέθοδο του ιστορικού, συνίσταται στην αποδελτίωση και κριτική προσέγγιση των συνταγμάτων μιας συγκεκριμένης πολιτικής οντότητας (πόλη, αποικία, κοινό) ή μιας γεωγραφικής ή διοικητικής περιοχής (επαρχία).

Η πρακτική πτυχή της Επιγραφικής, που είναι το κατ' εξοχήν έργο του επιγραφικού, άπτεται της αρχαιολογικής επιστήμης.

Συνίσταται στη μελέτη των επιγραφών στο πεδίο και στα μουσεία:

- Δημιουργία απογράφων και εκτύπων.
- Συγγραφή δελτίων απογραφής.
- Λήψη φωτογραφιών.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον τόπο εύρεσής τους και στη σημασία των όρων *in situ* και *remploi*, ιδιαίτερα για την τοπογραφία.

Η περαιτέρω μελέτη του υλικού αυτού σε βιβλιοθήκες αποσκοπεί σε ενδεχόμενη αποκατάσταση του κειμένου, στη σύνταξη βιβλιογραφικού λήμματος (σύμφωνα με τις διαφορετικές παραδόσεις των σχολών της Ευρώπης), στο σχολιασμό τους (φιλολογικό και ιστορικό), στη χρονολόγηση και τελικά στη δημοσίευση ή επαναδημοσίευση.

Σε συσχέτισμό με άλλα είδη πηγών (Ιστοριογραφία, Αρχαιολογία, Νομισματική), που προσφέρει η κάθε περιοχή, οι φοιτητές εξοικειώνονται με τις μεθόδους ανασύστασης της τοπικής ιστορίας και εμβαθύνουν στη μελέτη ευρύτερων ιστορικών ζητημάτων.

Στο Σεμινάριο αναμένεται να τεθούν οι βάσεις για τη δημιουργία εξειδικευμένου Εργαστηρίου Επιγραφικής, εν όψει ιδιαίτερα της δημοσίευσης του *Inscriptiones Graecae XV (Cyprus)*.